

ห้วนข้าวรอย! เมื่อบรรดาศักดิ์

“เจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์” คล้ายอดีตกษัตริย์ผู้ชิงราชย์

เมื่อบรรดาศักดิ์ “เจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์” คล้ายอดีตกษัตริย์ผู้ชิงราชย์ ตระกูลขุนนาค นำโดย ช่วง ขุนนาค ขึ้นสู่จุดสูงสุดทางอำนาจของพวกเขา ในช่วงต้นรัชกาล พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เพราะเป็นครั้งแรกในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ที่ขุนนางได้ขึ้นมาเป็นผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน ในขณะที่พระมหากษัตริย์ยังทรงพระเยาว์อยู่

เรื่องน่าคิดอย่างหนึ่งคือ บรรดาศักดิ์ “เจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์” ยังไปคล้ายกับบรรดาศักดิ์ “เจ้าพระยา กลาโหมสุริยวงศ์” ที่เป็นบรรดาศักดิ์ของ สมเด็จพระเจ้าปราสาททอง กษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยา ก่อนที่พระองค์จะทรงขึ้นครองราชย์ แล้วสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง ก็เป็นขุนนางที่ “สำเร็จโทษ” สมเด็จพระอาทิตย์วงศ์ ยุวกษัตริย์ราชวงศ์สุโขทัย แล้วทรงปราบดาภิเษกขึ้นเป็นปฐมกษัตริย์ราชวงศ์ปราสาททอง เหตุการณ์สมัยอยุธยาเรื่องนี้เองทำให้เกิดความวิตกกังวลกันว่า จะข้าวรอยขึ้นอีกครั้งในสมัยรัชกาลที่ 5

ประกอบกับบรรดาเจ้านายในช่วงต้นแผ่นดินรัชกาลที่ 5 ไม่ว่าจะเป็นเจ้านายชั้นผู้ใหญ่ที่มีพระชันษามาก หรือเจ้านายเล็ก ๆ ก็ยังทรงพระเยาว์ ต่างก็ตกอยู่ใต้อำนาจของช่วง ขุนนาค กันทุกพระองค์ โดยเฉพาะหลังจากการขึ้นสู่ตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแผ่นดินของท่าน อำนาจของฝ่ายเจ้านายก็ยิ่งตกต่ำลงไปอีก

อย่างไรก็ตาม การเป็นผู้สำเร็จราชการแผ่นดินของเจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์นั้น เป็นความเห็นชอบของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 อยู่ก่อนแล้ว เพราะในงานพระนิพนธ์ของสมเด็จพระยา ดำรงราชานุภาพ ทรงเล่าไว้ว่า รัชกาลที่ 4 มีพระราชดำริว่า หากพระองค์สวรรคตก่อนสมเด็จฯ เจ้าฟ้าจุฬาลงกรณ์ มีพระชนมายุครบ 20 พรรษา จะให้ช่วง ขุนนาค ขึ้นเป็นผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน ทั้งนี้เพราะทรงเห็นว่า ช่วง ขุนนาค เป็นขุนนางคนเดียวที่มีความสามารถที่จะรักษากันเมืองได้ไปจนกว่าพระมหากษัตริย์พระองค์ใหม่จะว่าราชการได้

แต่ตอนที่พูดคุยกันั้น ช่วง ขุนนาค ยังระมัดระวังตัวอยู่ เพราะเกรงจะมีคนตั้งข้อสงสัยเรื่องชิงราชสมบัติ เลยขอไม่รับตำแหน่ง แต่รัชกาลที่ 4 ก็ทรงยกเหตุผลต่าง ๆ ชี้แจงให้เห็นว่าเป็นเรื่องจำเป็น ช่วง ขุนนาค เลยกราบบังคมทูลว่า ถ้าจะให้เป็นผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน ขอให้ทรงตั้งกรมหมื่นบวรวิไชยชาญ ขึ้นเป็นวังหน้าด้วย เพราะทรงเป็นพระราชโอรสพระองค์ใหญ่ในพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ถ้าได้ทรงเป็นตำแหน่งวังหน้าแล้ว ก็

จะป้องกันไม่ให้คนอื่นคิดว่าตัวท่านคิดจะแย่งชิงราชสมบัติ

เจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค)

รัชกาลที่ 4 เองทรงรู้ว่า เหตุผลที่ ช่วง บุนนาค อยากให้ตั้งวังหน้าขึ้นแบบนั้น เพราะหวังให้วังหน้ามีอำนาจ บารมีมากพอที่จะถ่วงดุลอำนาจกับฝ่ายวังหลวง จะได้ควบคุมทั้งสองฝ่ายไปพร้อมกัน แต่ก็ไม่ได้ทรงคัดค้านหรือ ขัดขวางในเรื่องนี้ อีกเหตุการณ์ที่ทำให้เห็นว่า คนในสมัยนั้นกลัวว่า ช่วง บุนนาค จะยึดราชสมบัติเอาไว้อย่างเดียว มา จากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อตอนที่ทรงพระประชวรหนัก แล้วพระองค์ก็กราบ บังคมทูล “เตือน” รัชกาลที่ 4 ว่าให้ระวังพระองค์ด้วย เพราะทรงไม่ไว้ใน ช่วง บุนนาค นั่นเอง

กระทั่งรัชกาลที่ 4 เสด็จสวรรคต สถานภาพของราชวงศ์ตอนต้นรัชกาลที่ 5 ก็ตกต่ำสวนทางกับอำนาจของ ขุนนางตระกูลบุนนาคจริง ๆ สถานการณ์ในตอนนั้นเป็นอย่างไร บรรดาเจ้านาย โดยเฉพาะยุวกษัตริย์ รัชกาลที่ 5 ทรงต้องเผชิญกับอะไรบ้าง? เจาะลึกได้ใน “สัปดาห์ประวัติศาสตร์ ZAB HISTORY ‘พวกเจ้านายตกต่ำนี้กระไร’ สภาพ ราชวงศ์เมื่อต้นสมัยรัชกาลที่ 5”

เอกสารอ้างอิง

กองบรรณาธิการศิลปวัฒนธรรม (2569, 20 กุมภาพันธ์). *หวั่นซ้ำรอย! เมื่อบรรดาศักดิ์ "เจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์" คล้ายอดีตกษัตริย์ผู้ ชิงราชย์*. ศิลปวัฒนธรรม. https://www.silpa-mag.com/history/article_162155